

Ds. Arjan van Groos (1962 - 2014)  
Tekst: Mattheüs 5, 1 - 3  
Ochtenddienst

Broeders en zusters,

1. **Votum**
2. **Zegengroet**
3. **Zingen : Psalm 34 : 1 en 2**
4. **Lezing van de wet**
5. **Zingen : Lied 402 : 2 en 4**
6. **Gebed voor vergeving van de zonden en vernieuwing door de Heilige Geest**
7. **Schriftlezing : Mattheüs 4 : 12 – 25**
8. **Zingen : Psalm 68 : 10 en 11**
9. **Tekst : Mattheüs 5 : 1 - 3**
10. **Prediking**
11. **Zingen : Psalm 34 : 6 en 7**
12. **Dankzegging en voorbede**
13. **Dienst van de offergaven**
14. **Slotzang : Psalm 131 : 1 - 3**
15. **Zegen**

**Geliefde gemeente van onze Here Jezus Christus, broeders en zusters, groot en klein,**

Waarschijnlijk valt het ons niet op dat met de beroemde rede van de Heer Jezus op de berg een nieuwe fase aanbreekt in het werk van de Heer. Want wie vertrouwd is met de Bijbel kent deze rede wel. Hij hoort bij de beroemdste gedeelten uit de Bijbel. Toch is hier wel heel wat aan de hand. En menig godsdienstige Jood zal toch wel even de wenkbrauwen hebben gefronst en zich hebben afgevraagd wat Jezus nu ging doen. Want tot nu toe heeft Jezus zich steeds duidelijk aangesloten bij de vertrouwde Joodse gebruiken. In vers 23 van hoofdstuk 4 schrijft Mattheüs dat Jezus door heel Galilea trok en in de synagogen het goede nieuws van het koninkrijk van God verkondigde en iedere ziekte en kwaal onder het volk genas. Hij had zich steeds gepresenteerd als een Schriftgeleerde in de traditionele kerk. En als Hij preekte in de synagogen dan deed Hij dat zoals behoorde. Hij preekte vanuit het Woord van God. Een voorbeeld daarvan is te vinden in Lucas 4,14ff. Daar preekte Hij vanuit Jesaja. Onder opzicht van de leiders van de synagogen. **[Nieuwe fase]**

Maar nu lijkt Hij te breken met die werkwijze. We lezen in vers 1 van hoofdstuk 5 dat Jezus de berg opging toen Hij de mensenmassa zag. Het is een vertaling die je ook in andere Bijbels wel tegenkomt, maar die toch niet helemaal juist is. Want er staat niet dat Jezus de berg beklom. Maar er staat een voorstel bij. Er staat letterlijk dat Jezus opklom **naar** de berg. Dat klinkt ons wat vreemd in de oren. Omdat wij in een plat land wonen. Maar we komen die uitdrukking wel vaker tegen. We lezen op diverse plaatsen dat mensen opgingen naar Jeruzalem. Wij zeggen zo iets niet. Wij gaan niet op naar Groningen of Amsterdam. Maar in het Grieks staat er wel een voorzetsel dat die omhoog gaande beweging weergeeft. En tegelijkertijd wordt dan soms ook nog dat voorzetsel ‘naar’ erbij gebruikt. Dat er gesproken wordt van opgaan heeft te maken met de hoge ligging van Jeruzalem. De mensen moesten opklimmen naar Jeruzalem. En zo is het ook hier. Jezus ziet de mensenmassa als Hij bij in de steden van Galilea bezig is en besluit dan op te trekken naar de berg. **[Jezus gaat op naar de berg]**

Verder moeten we ons dan niet voorstellen dat Jezus hoger op de berg staat dan de mensen. Zoals het wel vaak op plaatjes staat. Maar wat voor het geluid heel ongunstig is. De Heer moest het natuurlijk doen zonder megafoon of andere geluidsversterking. En daarom is het veel waarschijnlijker dat de mensen op de helling van de berg zaten en Jezus

lager zat en zo onderwijs gaf. In alle theaters uit die tijd en ook die van vandaag zie je dat het podium laag staat en de mensen hoger zitten. Het is goed denkbaar dat er op die berg een plaats was met een bijzondere akoestiek die hem bijzonder geschikt maakte voor onderwijs aan grote groepen. Het is trouwens ook niet zomaar een berg in de landstreek van Galilea. Het is een specifieke berg. Want Mattheüs gebruikt een lidwoord om de berg aan te duiden. Het is dezelfde berg waar Jezus de apostelen het bevel gaf om de wereld in te gaan om de volken tot zijn leerlingen te maken. Want in vers 16 van Mattheüs 28 lezen we ‘dat de elf leerlingen naar Galilea gingen, naar de berg waar Jezus hen had onderricht.’ Deze berg wordt als het ware het centrum van waaruit Jezus gaat werken. Het is ook de berg waar Jezus zich geregeld terugtrok om tot zijn Vader te bidden. **[Centrum werk]**

De Heer Jezus Christus breekt dus met de oude gewoonte om vanuit de synagogen op te treden en begint nu een eigen school. Niet langer geeft Hij onderwijs onder het toezicht van de leiders van de synagogen, maar Hij wordt eigen baas. En ook zien we Hem in de Bergrede niet werken vanuit het Oude Testament, maar Hij geeft vrij onderricht. Waarmee Hij zijn onderwijs uiteindelijk gelijk stelt aan het Woord van God. En wij zien dat onderwijs terecht in het verlengde van wat we lezen in het Oude Testament, maar het is even de vraag of dat voor de mensen in die tijd gelijk net zo duidelijk was. In vers 17 meldt Jezus expliciet dat Hij niet gekomen is om de Wet of de Profeten af te schaffen. Blijkbaar was het nodig om dat apart te melden. Dus op dat punt waren er blijkbaar twijfels ontstaan nu Jezus niet meer vanuit de synagogen en de Schriften gingen onderwijzen. Hoe zou u reageren als u zou horen dat ik op vrijdagavond op eigen initiatief en onder eigen beheer bijeenkomsten ging beleggen in de aula van de Oude Maas en dat ik daar lezingen hield, waarbij ik niet mijn uitgangspunt zou kiezen in het Woord van God? Zou u dan niet denken dat ik mijn eigen leerschool begonnen was, waar ik de mensen lastig val met mijn eigen wijsheid? **[Geen breuk]**

Zo begint de Heer Jezus met de Bergrede een nieuwe fase in zijn optreden in Israël. Hij neemt duidelijker afstand tot de gevestigde orde. Ongetwijfeld hebben de mensen die Hem gevolgd zijn naar de berg daar iets van gevoeld. En dat heeft de spanning opgevoerd al voordat Jezus het woord had genomen. Wat gaat Jezus ons zeggen? De Heer is zich die spanning ongetwijfeld bewust geweest en Hij stelt zijn toehoorders niet teleur en zegt in negen spreuken waar het op aankomt als je het Koninkrijk van God wil beër-

ven en wilt delen in het eeuwig leven. En die spreuken kennen een gelijke opbouw. Ze beginnen met de ‘gelukkig’ en dan zegt Hij wie ‘gelukkig’ te noemen zijn. In de nazin zegt Hij dan waarom je dan gelukkig genoemd kan worden. Met deze zaligsprekingen, gelukwensen, zet Jezus dus helder en onomwonden neer waar het op neerkomt als je in het Koninkrijk van God een plek wilt ontvangen. Er is dus ook alle reden om aan te nemen dat de Heer deze rede heel bewust zo heeft opgebouwd. **[Begin onderwijs]**

Als wij dan nu beter naar die eerste gelukwens gaan kijken, dan moeten we dus goed beseffen dat het niet toevallig is dat Christus met deze gelukwens begint. Wat ook wel blijkt uit de nazin. Want wat was tot nu toe de kern van het onderwijs van de Heer geweest? Dat staat in vers 23 van het vorige hoofdstuk. Namelijk dat Jezus het goede nieuws van het Koninkrijk verkondigde. Waarmee het onderwijs van de Heer naadloos aansloot bij dat van Johannes de Doper. Die had de mensen bekend gemaakt dat het Koninkrijk van God dichtbij is gekomen. En nu maakt Jezus dus bekend voor wie dat Koninkrijk is. Het is namelijk voor mensen die nederig zijn van hart. Hij presenteert zich hier dus als degene die bepaalt wie er wel en niet dat Koninkrijk binnen mogen gaan.

Maar wie zijn dat nu? Die mensen die nederig zijn van hart, zoals de NBV ze noemt. Ik zou me voor kunnen stellen dat sommigen onder u nu denken dat Jezus hier de wat verlegen mensen mee bedoeld. Mensen die zichzelf niet opdringen en meestal maar op de achtergrond staan. De van nature wat eenvoudige mensen. Maar dan hebt u het mis. Want voor al deze gelukwensen uit de Bergrede geldt dat de eigenschappen die Jezus hier noemt geen natuurlijke eigenschappen zijn. **[De kwaliteiten]** Het gaat hier dus niet om mensen die van nature bescheiden zijn. Die van nature eenvoudig zijn. In de vertaling van 1951 stond ‘zalig de armen van geest’. Die vertaling zorgde ook gemakkelijk voor misverstanden. Omdat mensen hierbij wel dachten aan mensen met een verstandelijke beperking. Maar ook dat kan natuurlijk niet de bedoeling zijn geweest van de Here. En het gaat hier ook niet om mensen die arm zijn of die onderdrukt worden door mensen die hun macht misbruiken. Het gaat in deze gelukwensen niet om eigenschappen die mensen van nature hebben. Dat is heel belangrijk om te onthouden. Dus als iemand in die richting zoekt, dan weet je al bij voorbaat dat er in de verkeerde richting gezocht wordt.

Het voordeel van de vertaling 1951 is dat hij in dit geval dichter bij de Griekse tekst blijft. De Nieuwe Bijbelvertaling geeft eigenlijk meer een interpretatie dan een vertaling. Het woord 'arm' geeft namelijk beter aan waar het om gaat dan het woord 'nederig'. Want letterlijk staat er 'bedelaar'. Het gaat hier om mensen die bedelaars zijn wat de geest betreft. Natuurlijk bedelaars zijn normaal gesproken ook arm. Maar toch is er een verschil tussen bedelaars en arme mensen. Want lang niet alle arme mensen zijn ook bedelaars. Je hebt arme mensen die op allerlei manieren toch proberen wat geld te verdienen. Of ze gaan het bos in op zoek naar voedsel. Ze proberen zichzelf toch op een of andere manier te redden. Ze willen voorkomen dat ze om geld of voedsel moeten gaan bedelen. Maar een bedelaar vraagt van andere mensen om hem te redden. Hoe zoekt zijn redding niet in zijn eigen inspanning, maar verwacht het van het werk dat anderen hebben gedaan en wil daarvan meeprofiteren.

Dus wie denkt dat het hier om bescheiden mensen gaat, die heeft het mis. Bovendien is wat voor bescheidenheid door wil gaan, lang niet altijd echte bescheidenheid. Zeker in christelijke kringen kom je veel valse bescheidenheid tegen. Broeders en zusters die altijd maar bescheiden opstellen om daardoor geëerd te worden. Kijk eens hoe bescheiden ik ben! Maar dat is geen ware bescheidenheid. Dat is feitelijk ook een vorm van hoogmoed. Het betekent ook niet dat het hier om onzekere mensen gaat. Mensen die bang zijn en weinig zelfvertrouwen tonen tegenover andere mensen. 'Nee, dat kan ik niet. Ik ben daar niet goed in. Doe jij het maar. Zeg jij het maar.' Ook dat is geen armoede wat de geest betreft. **[Durf te bedelen]**

Maar wanneer is iemand dan wel een bedelaar wat de geest betreft? Een bedelaar wat de geest betreft is iemand die weet dat hij of zij voor het aangezicht van God niets is. Omdat hij weet dat hij God niets te bieden heeft. Want wat hebben wij God nou te bieden? Het feit dat we uit een goede familie komen? Het feit dat we uit Nederland komen? Het feit dat we misschien goed kunnen leren en hoge cijfers halen? Het feit dat we er leuk aanzien? Het feit dat we altijd leuk overkomen? Het feit dat we het nodige geld op de bank hebben staan? Of misschien het feit dat we zoveel geld aan de kerk en goede doelen geven? Of het feit dat we veel van onze vrije tijd in de kerk steken? Zal iets daarvan indruk maken op de HERE? Ja, waar kunnen u en ik nu indruk mee maken bij God?

Vandaag hoor je nogal eens mensen zeggen: 'God houdt van je zoals je bent.' Dat bedoelen ze ongetwijfeld goed. En in een bepaalde situatie kan ik me ook nog eens voor-

stellen dat je dat tegen een broeder of zuster zegt. Tegen iemand die maar niet durft te geloven dat Christus voor hem gestorven is en die blijft hangen in zijn gedachte dat hij de liefde van God niet waard is. Maar in zijn algemeenheid zou ik die uitdrukking niet snel gebruiken. Want hij kan gemakkelijk ervoor zorgen dat we ons niet meer arm voelen en dat we ook geen behoefte hebben om te bedelen. Paulus heeft alles wat hij was en wat hij voor de HERE had gedaan in zijn leven voor 'afval' verklaard. Hij heeft gezegd dat het niets waard is. Het is voor een christen noodzakelijk dat hij of zij gaat voelen dat we van onszelf niets zijn en niets hebben. **[Christen noodzakelijk]** Kunt u dat in alle oprechtheid van uzelf zeggen? En antwoord nu niet te snel. Laat die vraag echt tot uw hart doordringen. 'Heer, ik kom tot u met handen die leeg zijn. Ik heb niets verdiend. Ja, straf heb ik verdiend met mijn zonden en oppervlakkigheid. Ik verdien dat u de deur voor mijn neus in het slot gooit en in het slot laat. Want wat heb ik wat ik U zou kunnen aanbieden? Alles wat ik zou willen aanbieden is onvolmaakt en met zonden bevuurd. Het is gewoon niet goed genoeg voor u. En het goede dat er is, is niet eens van mezelf? Dat heb ik van U gekregen. Pas als we beseffen dat we volkomen aan God onderworpen en afhankelijk zijn, dan kunnen we bedelaars worden. Zolang we denken dat we onszelf nog wel op enige manier kunnen redden, als is het dan nog zo mager, dan zijn we nog altijd geen bedelaars. Echte bedelaars van geest zijn gestopt met op hun eigen inspanning te hopen en ze vestigen hun hoop op de liefde en genade van God.

Dus het gaat om de vraag hoe ik over mezelf denk in relatie tot God en in tegenwoordigheid van God? Dat laatste is ook heel belangrijk. Want we kunnen wel in een comfortabele situatie over onze relatie met God denken. En dan ziet het er al snel redelijk uit. Maar wat als we oog in oog zouden staan met die grote en heilige God. Met die God die echt alles van ons weet. Die iedere donkere hoek van ons hart en van ons leven kent. Voor wie niets verborgen is en van wie we weten dat Hij het kwaad hartgrondig haat en het kwaad ook nooit ongestraft laat. **[Hoe denk ik over mezelf?]**

Hoe wordt een mens arm van geest? We moeten dat niet bij onszelf zoeken en we moeten ook niet proberen onszelf arm te maken. Dat was de fout van de kloosterlingen. Die probeerden met zichzelf te straffen en zichzelf te haten zichzelf arm te maken. Maar dat werkt niet. Want dat is een zeepbel. Want op het moment dat je denkt dat je jezelf nu echt arm hebt gemaakt, ben je het alweer kwijt. Want dan ben je toch weer trots op je eigen prestatie. Wie de hele dag zijn best doet om maar niet aan seks te denken, is er de

hele dag met seks bezig. Je verliest er alleen maar door. Als je de hele dag tegen jezelf roept dat je niets waard bent, dan wordt je ook niet een bedelaar van geest. Want dan voel je ongetwijfeld wel je armoede, maar ben je nog geen bedelaar. Arm van geest kun je alleen maar worden door op te zien naar God. Door te letten op zijn grootheid. Door te letten op zijn heiligheid. Door te letten op de grootheid van zijn trouw. Bedenk waar God recht op heeft in uw leven en wat u Hem er werkelijk van geeft. Wie echt naar God kijkt in zijn hoogheid en heerlijkheid die kan niet anders dan zijn eigen leegte en armoede voelen. Maar wie echt naar God kijkt, dan kan ook niet om Jezus Christus heen. Jezus Christus die zijn leven heeft gegeven om onze zonden weg te nemen en ons heilig en rein voor God te kunnen plaatsen. Want diezelfde heilige God is ook vol genade. Hij is een God die alles van u en mij eist, maar tegelijk ook ons alles, maar dan ook echt alles wil geven, wat wij nodig hebben. Durf dus met een oprecht hart te bedelen bij God. Erken maar in alle eenvoud dat u arm bent van geest. Arm aan geestelijk leven. Arm aan het leven dat in God zijn vreugde en geluk vindt. En God zal het u geven. **[Je wordt een bedelaar]**

Ja, Jezus Christus zegt het met veel nadruk dat voor zulke mensen het Koninkrijk van God is. Het werkwoord 'zijn' wordt nog wel eens weggelaten in het Grieks, maar hier niet. Hier krijgt het de nadruk. En het staat in de tegenwoordige tijd. Voor zulke mensen is het Koninkrijk van God. Zulke mensen hebben toegangsbewijs voor het Koninkrijk van God in handen. Ze zullen er binnen gaan. Ja, ze zijn feitelijk al binnen.

**Amen**